

HZ. MEVLÂNÂ'NIN ESERLERİNDE ANADOLU KÜLTÜRÜ: GÜNLÜK YAŞAMDAN İZLER

Samet CENGİZ*

Özet

Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî yaşadığı dönemden bugüne kadar uzanan süreçte her zaman gündem olup ilgi çekmiş ve fikirleriyle insanları aydınlatmış, toplumun mimarlarından biri olmuştur. Onun yaşadığı dönemde ortaya koymuş olduğu faaliyetleri ve kaleme aldığı eserleri yüzlerce yıl boyunca insanların merakını celbetmiş, onun fikirlerinden hareketle birçok çalışma ortaya konularak kendisi ile alakalı birçok değerlendirme yapılmıştır. Yaşadığı döneme dini, tasavvufi, ilmi açıdan damga vuran Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî Kur'an ve sünneti ön planda tutarak devrinin yaşayan en önemli insanlarından biri olmuştur. Döneme o kadar etki etmiştir ki asırlar boyunca konuşulmuş, günümüz dünyasında bile yaşantısı ve eserleriyle halen konuşulmakta olup üzerine çalışmalar yapılmıştır. Dini açıdan eserler kaleme almış ve bu eserlerinde çok anlamlı, ders verici nitelikte çalışmalar ortaya koyan Mevlânâ'yla ilgili günümüzde birçok çalışma yapılmış olup çalışmanın ana temasını dini bilgilerin yanı sıra Anadolu kültürü, hayat tarzı, adet ve geleneklerle ilgili bilgiler oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Mevlânâ, Örf ve Gelenek, Hayat Tarzı, Anadolu Kültürü.

Anatolian Culture In Mevlana's Works: Traces From Daily Life

Abstract

Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî has always been on the agenda and attracted attention throughout the period from his time to the present day, enlightening people with his ideas and being one of the architects of society. The activities he carried out during his lifetime and the works he wrote have attracted the curiosity of people for hundreds of years, and many evaluations have been made about him by producing many works based on his ideas. Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, who made a mark on his period in terms of religion, mysticism, and science, was one of the most important people of his time, prioritizing the Quran and the Sunnah. He had such an impact on his time that he was talked about for centuries and even today,

* Doktora Öğrencisi, Fırat Üniversitesi, Orta Çağ Tarihi Anabilim Dalı, İletişim: sametcngz23@gmail.com, ORCID: 0000-0001-9999-839X.

his life and works are still being discussed, and studies have been conducted on him. Many works have been written about Mevlânâ, who wrote works from a religious perspective, and these works mainly focus on religious knowledge as well as information about Anatolian culture, lifestyle, customs, and traditions.

Keywords: Mevlânâ, Customs and Tradition, Lifestyle, Anatolian Culture.

Giriş

Hız. Mevlânâ, yaşamı boyunca kendi dönemine ve sonraki dönemlere ışık tutarak Anadolu kültürünün temellerini atmış ve toplumu aydınlatmıştır.¹ XIII. yüzyılın sosyo-kültürel ortamında büyümüş, yaşadığı dönemin sosyo-kültürel olayları; onun içinde unutulmaz izler bırakmıştır. Hız. Mevlânâ yaşadığı döneme damgasını vurmuş, Türk-İslam medeniyetinin gelişimi ve yükselişi bakımından mühim bir mevki elde etmiş, Anadolu'da tasavvufun yayılmasına önemli katkısı olmuştur. Mevlânâ, Anadolu insanına çok şey katarak onlardaki yaşama sevincini arttırmış ve yaşadığı dönem içerisinde sosyokültürel hayatı önemli ölçüde etkilemiştir.² Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî Kur'an ve Sünneti ön planda tutan, zamanın en önemli insanlarından biri olarak yaşadığı döneme o kadar çok damga vurmuştur ki yüzyıllar boyunca konuşulmaya devam etmiştir. Günümüzde bile onun hayatı ve eserleriyle ilgili çalışmalar devam etmektedir. Eserlerini daha çok dinî bir bakış açısıyla kaleme alan ve bu eserlerle ilgili oldukça öğretici çalışmalar ortaya koyan Mevlânâ hakkında pek çok araştırma yapılmış olup, dönemin hayat tarzı, adetleri, gelenekleriyle ilgili bilgilerde vermiştir.³

Örf ve Adetler

¹ Ercan Sucu, "Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî'nin Anadolu'nun Türkleşme ve İslamlaşma Sürecine Etkisi," Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çorum 2017, s. 1.

² Mehmet Aydın, "Hız. Mevlânâ'nın Yaşadığı Devrin Sosyal Yapısı," 2. Milli Mevlânâ Kongresi, Selçuk Üniversitesi Yayınları, Konya 1985, s. 281-286.

³ Samet Cengiz, "Mevlevî Kaynaklarında Eğitim, Ordu, Adli Teşkilat ve İktisadi Durum Üzerine Bir Değerlendirme", *Anadolu Mecmuası MTÜ Tarih ve Kültür Araştırmaları Dergisi*, Malatya 2022, s. 24; Samet Cengiz, "Mevlevî Kaynaklarında Türk Algısı," ADYÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Adıyaman, 2018, s. 63.

Hız. Mevlânâ'nın eserlerinde birçok Anadolu örf ve adetlerinden bahsedilmektedir. Örf ve adetlerle ilgili kaynaklarda geçen bilgiler şu şekildedir: “Maşaallah diyeyim de kem göz değmesin”⁴ denilerek nazardan korunmak için Maşaallah denilmesi gerektiği belirtilmiştir. “Her sevdaya tutulanın gönlünde sana bir meyil, bir istek olmasını istediler, bu sevdaya düştüler de senin niyetine, ateşe nal kodular”⁵ ifadesiyle sevdiği kişinin gelmesi için ateşe nal atma inancından bahsedilmiştir. Ay tutulduğu zaman tas çalma adeti ve ay ışığının keten kumaşı erittiği adeti,⁶ sol göz seğirmesinin uğurlu geldiği,⁷ sultanın yüzünü görmenin, gül çiçeğinin uğurlu geldiği belirtilmiştir, ayrıca safer ayının,⁸ eşige oturmanın,⁹ inat etmenin uğursuzluk getirdiğiyle ilgili birçok bilgi kaynaklarda geçmektedir.¹⁰ Bahar yağmurunun faydalı olduğu, sonbahar yağmurunun ise sıtma hastalığı gibi hastalıklara sebep olduğundan iyi olmadığı inancı vardı.¹¹ Her türlü kaza, beladan kurtulmak, sağlıklı ve sıhhatli olmak için gizli olarak sadaka verilmesi inancı da halk arasında görülmekteydi.¹² Kaynaklarda Barsisa denilen birine giden bir kızın okunup, üflenmesi sonucu iyileşmesi ve okunup, üfleme inancının da halk arasında yaygın bir inanç olduğu belirtilmiştir.¹³ Ayrıca su kaynağının olduğu yerlerde, hamamlarda, ağaç diplerinde perilerin olduğu inancı ve bir şeye yemin ederken Kur'an'a el basma inancı da vardı.¹⁴

⁴ Mevlânâ Celâleddîn, *Divan-ı Kebir*, C. VI., (çev. Abdülbaki Gölpınarlı), Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1992, s. 29.

⁵ *Divan-ı Kebir*, C. II., s. 49.

⁶ Elif Erdoğan, “Mevlana'ya Göre Türkiye Selçuklularında Sosyo-Kültürel Hayat,” (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2014, s. 50.

⁷ *Divan-ı Kebir*, C. V., s. 396.

⁸ Erdoğan, *Mevlana'ya Göre Türkiye Selçuklularında Sosyo-Kültürel Hayat*, s. 50.

⁹ *Divan-ı Kebir*, C.VII., s. 6.

¹⁰ Mevlânâ, *Mesnevi*, (çev. Adnan Karaismailoğlu), Akçağ Yayınları, Ankara 2013, s. 457.

¹¹ *Mesnevi*, s. 111.

¹² Mevlânâ Celâleddîn, *Fihî Ma-Fih*, (çev. Abdülbaki Gölpınarlı), İnkılap Yayınevi, İstanbul 2014, s. 50.

¹³ Mevlânâ Celâleddîn, *Mecâlis-i Seba*, (çev. Abdülbaki Gölpınarlı), İnkılap Yayınevi, İstanbul 2010, s. 39.

¹⁴ Erdoğan, *Mevlânâ'ya Göre Türkiye Selçukluları 'nda Sosyo-Kültürel Hayat*, s. 51-52.

Evlilikle ilgili olarak nikah yapanların birbirine her konuda denk olması gerektiği, aksi takdirde darlık olacağı,¹⁵ eşlerin aynı özellikte olmasıyla evlilikte güzel iyi şeyler yaşanacağı belirtilmiştir.¹⁶ Evlenen oğlan geline birçok şeyler alır, fakat gelinde oğlan ailesine çeyiz gönderirdi.¹⁷ Kızın çeyizini babası hazırlar ve düğün olana kadar kızına vermez ve çeyizi gelin olacağı güne kadar saklayıp sonra verirdi.¹⁸ Düğünlerde davul çalınır,¹⁹ lezzetli yemekler insanlara dağıtılır,²⁰ geline kına yakılırdı.²¹ Yaşlı kadınlar kocalarına kendi yaş durumu ve çirkinlikleri dolayısıyla kuma getirilmesine izin verirdi.²² Erkek boşanmaya karar verince ise karısına üç kere boş ol derdi.²³

Matem günlerinde giyilen elbisenin rengi siyah renkteydi.²⁴ Matem günü yakın akrabaların yüzünü yırttığı,²⁵ saçını yolup elbiselerini yırttığından ve başlarına toprak saçtığından,²⁶ külahlarını yere atıp kaftanını yırttığından²⁷ bahsedilmiştir. Yas günlerinde feryat ve ağıt yakıldığı,²⁸ akrabaların feryat edilmesi için parayla adamlar da tuttuğu belirtilmiştir.²⁹ Bir ay boyunca yas tutulur ve gözlerden yaş akardı.³⁰ Akraba yakınlarıyla tanıdıklar yas tutan kişinin yanında olup ona teselli verir, kederini giderirdi.³¹

Hz. Mevlânâ, dostluğu ve cömertliği övmekte olup, cimriliği, riyakâr olmayı, zengin olup kötü olanları ve kıskançlığı hoş görmez, meyhaneye

¹⁵ *Mesnevi*, s. 469.

¹⁶ *Mesnevi*, s. 120.

¹⁷ *Divan-ı Kebir*, C. V., s. 45.

¹⁸ Süleyman Özbek, Türkiye Selçuklularında Kültürel Hayat (Mevlâna'nın Fihi Mâ-fih ve Mesnevi'sine Göre), *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 3, S. 1, Afyon, 2001, s. 49; *Fihi Ma-Fih*, s. 208.

¹⁹ *Divan-ı Kebir*, C. III., s. 40.

²⁰ *Mesnevi*, s. 568.

²¹ *Divan-ı Kebir*, C. VI., s. 77.

²² *Mesnevi*, s. 760.

²³ *Divan-ı Kebir*, C. V., s. 310.

²⁴ *Mesnevi*, s. 63.

²⁵ *Mesnevi*, s. 611.

²⁶ *Mesnevi*, s. 68.

²⁷ *Divan-ı Kebir*, C. III., s. 300.

²⁸ *Divan-ı Kebir*, C. II., s. 455.

²⁹ Mevlânâ Celaleddin, *Mekuplar*, (çev. Abdülbaki Gölpınarlı), İnkılap Yayınevi, İstanbul 1999, s. 83-84.

³⁰ *Mesnevi*, s. 68.

³¹ *Fihi Ma-Fih*, s. 152.

giden, kumar oynayanları,³² esrar ve afyon içmeyi de uygun görmezdi.³³ Ayrıca dilencilik yapanlarda³⁴ hoş görülmezdi.

Hayat Tarzı

Hız. Mevlânâ eserlerinde günlük yaşamda giyimden, güzel kokulardan, süs eşyalarından, gıdalardan, ev yapısından, mutfak araç gereçlerinden ve temizlik malzemelerinden de detaylı bir şekilde bahsetmiştir. Giyilen kumaşlarla ilgili; “Giyinmiş oldukları gökyüzünün o atlas elbisesini, Muhammed’e mensup o değerli ipek kumaşı yıpratırlar”³⁵ ve “Cennette yeşil atlaslardan, ipekli kumaşlardan elbiseler verilecekti”³⁶ ifadeleriyle atlas ve ipektan elbiseler yapıldığı belirtilmiştir. Bunların yanı sıra pamuk ve keçinin kıllarından elbiseler yapıldığı, keten kumaşından ve kadifeden,³⁷ ayrıca hayvan postlarından ayı postu,³⁸ tilki postu,³⁹ sincap postundan da⁴⁰ elbiseler yapıldığına dair bilgiler mevcuttur.

Hız. Mevlânâ; “Tacir onun bu şekilde düştüğünü görünce sıçradı, külahını yere vurdu”⁴¹ ve “Kelin ayıbını külah örter”⁴² ifadeleriyle külah takıldığını, takılan bu külah üzerine ise “Altıncağızla bezenmiş bir sarık sarmış”⁴³ ifadesinde yer alan sarık sarıldığından bahsedilmiştir. Bunların yanı sıra Mevlânâ gömlek, hırka, puşu, kaftan, kürk, cübbe, şalvar, çarşaf giyildiğinden, ayakkabı olarak çarık, çizme giyildiğinden, süs eşyası olarak ise altın, gümüş ve inci takıldığından bahsetmiştir.⁴⁴

³² Erdoğan, *Mevlânâ’ya Göre Türkiye Selçuklularında Sosyo-Kültürel Hayat*, s. 57-58.

³³ *Mesnevi*, s. 323.

³⁴ *Mesnevi*, s. 49.

³⁵ *Mecâlis-i Seba*, s. 13.

³⁶ *Divan-ı Kebir*, III., s. 467-468.

³⁷ Erdoğan, *Mevlana’ya Göre Türkiye Selçuklularında Sosyo-Kültürel Hayat*, s. 60.

³⁸ *Divan-ı Kebir*, C.III., s. 218.

³⁹ *Fihri Ma-Fih*, s. 116.

⁴⁰ *Divan-ı Kebir*, C. VII., s. 47.

⁴¹ *Mesnevi*, s. 100.

⁴² *Mesnevi*, s. 549.

⁴³ *Divan-ı Kebir*, C.II., s. 97.

⁴⁴ Erdoğan, *Mevlana’ya Göre Türkiye Selçuklularında Sosyo-Kültürel Hayat*, s. 62-66.

Kadınların altın küpe,⁴⁵ altın gerdanlık,⁴⁶ bilezik ve yüzük taktığı da kaynaklarda belirtilmiştir.⁴⁷ “*O yüzü tertemiz, pırıl pırıl ayna hiçbir yüzden utanmaz artık*”⁴⁸ denilerek aynanın süs eşyası olarak kullanılmış olabileceğini söyleyebiliriz. “*Takma saçlarını bırakmış da kel kafasıyla çıkmış ortaya*”⁴⁹ ifadesinde takma saç denilen peruktan, güzel koku olarak da misk,⁵⁰ gülsuyunun kokusu,⁵¹ buhur denilen kokuda bahsedilmiştir.⁵²

Eserlerde en çok bahsedilen ekmekler, buğday ekmeği,⁵³ arpa ekmeği,⁵⁴ mısır ekmeği,⁵⁵ somun ekmeği⁵⁶ ve bazlamadır.⁵⁷ En çok sevilen çorba tarhana çorbası olup⁵⁸ bunun yanında bulamaç çorbasından da bahsedilmiştir.⁵⁹ En çok sevilen yemekler ise tutmaç,⁶⁰ tirit,⁶¹ kebab,⁶² paça,⁶³ keşkek,⁶⁴ kavurma⁶⁵ ve kızarmış dana etidir.⁶⁶ Sebze yemekleri

⁴⁵ *Divan-ı Kebir*, C.II., s. 203.

⁴⁶ *Mesnevi*, s. 516.

⁴⁷ Erdoğan, *Mevlana'ya Göre Türkiye Selçuklularında Sosyo-Kültürel Hayat*, s. 66-67.

⁴⁸ *Divan-ı Kebir*, C.II., s. 313.

⁴⁹ *Divan-ı Kebir*, C.II., s. 182.

⁵⁰ Mevlânâ, *Rubailer*, (çev. Abdülbaki Gölpınarlı), İnkılap Kitabevi, İstanbul, 2009, s. 122.

⁵¹ *Mesnevi*, s. 68.

⁵² *Divan-ı Kebir*, C. IV., s. 153.

⁵³ *Divan-ı Kebir*, C. VI., s. 154.

⁵⁴ *Fihi Ma-Fih*, s. 195.

⁵⁵ *Divan-ı Kebir*, C. V., s. 134.

⁵⁶ Aydın Taneri, *Mevlânâ Ailesinde Türk Milleti ve Devlet Fikri*, Ocak Yayınları, İstanbul, 1997, s. 659.; *Mesnevi*, s. 102.

⁵⁷ *Divan-ı Kebir*, C. VI., s. 197.

⁵⁸ *Divan-ı Kebir*, C. IV., s. 429.

⁵⁹ *Rubailer*, s. 139.

⁶⁰ *Divan-ı Kebir*, C.II., s.246; Taneri, *Mevlânâ Ailesinde Türk Milleti ve Devlet Fikri*, s. 650-651.

⁶¹ *Mesnevi*, s. 481.

⁶² *Mesnevi*, s. 100.

⁶³ *Divan-ı Kebir*, C. V., s. 233.

⁶⁴ *Fihi Ma-Fih*, s. 149.

⁶⁵ *Divan-ı Kebir*, C. II., s. 182.

⁶⁶ *Mesnevi*, s. 315.

olarak ise kereviz,⁶⁷ patlıcan,⁶⁸ ıspanak,⁶⁹ lahana,⁷⁰ pırasa⁷¹ kullanılmaktadır. Ayrıca mercimek,⁷² nohut,⁷³ fasulye,⁷⁴ pirinçte⁷⁵ yemeklerde kullanılmaktadır. Yemeklere soğan, sarımsak,⁷⁶ kimyon,⁷⁷ nane⁷⁸ konulmakta olup, iç yağı⁷⁹ ve zeytinyağı⁸⁰ da yemek yapımında kullanılan yağlardandı.

Yenilen tatlılara baktığımızda pekmez, helva,⁸¹ gülbeşeker,⁸² kadayıf,⁸³ aşure⁸⁴ en çok sevilen tatlılardandı. Sütten de yoğurt, ayran, peynir ve tereyağı elde edilirdi.⁸⁵ Kaynaklarda geçen meyveler üzüm,⁸⁶ elma,⁸⁷ şeftali,⁸⁸ zerdali,⁸⁹ ayva,⁹⁰ nar,⁹¹ armut,⁹² incir,⁹³ kayısı,⁹⁴ dut,⁹⁵

⁶⁷ *Mesnevi*, s. 58.

⁶⁸ *Divan-ı Kebir*, C. IV., s. 209.

⁶⁹ *Mesnevi*, s. 124.

⁷⁰ *Fihi Ma-Fih*, s. 92.

⁷¹ *Divan-ı Kebir*, C. IV., s. 332.

⁷² *Divan-ı Kebir*, C. III., s. 119.

⁷³ *Mesnevi*, s. 436.

⁷⁴ *Divan-ı Kebir*, C. I., s. 11.

⁷⁵ *Fihi Ma-Fih*, s. 17.

⁷⁶ *Mesnevi*, s. 499.

⁷⁷ *Mesnevi*, s. 149.

⁷⁸ Erdoğan, *Mevlana'ya Göre Türkiye Selçuklularında Sosyo-Kültürel Hayat*, s. 72.

⁷⁹ *Divan-ı Kebir*, C. II., s. 63.

⁸⁰ *Mesnevi*, s. 562.

⁸¹ *Divan-ı Kebir*, C. VI., s. 258.

⁸² *Divan-ı Kebir*, C. I., s. 13.

⁸³ *Divan-ı Kebir*, C. III., s. 168.

⁸⁴ *Divan-ı Kebir*, C. VII., s. 25.

⁸⁵ Erdoğan, *Mevlana'ya Göre Türkiye Selçuklularında Sosyo-Kültürel Hayat*, s. 73.

⁸⁶ *Mesnevi*, s. 437.

⁸⁷ *Mesnevi*, s. 69.

⁸⁸ *Divan-ı Kebir*, C. IV., s. 72.

⁸⁹ *Fihi Ma-Fih*, s. 129.

⁹⁰ *Mesnevi*, s. 204.

⁹¹ *Divan-ı Kebir*, C. III., s. 162.

⁹² *Mesnevi*, s. 355.

⁹³ *Mesnevi*, s. 65.

⁹⁴ *Fihi Ma-Fih*, s. 123.

⁹⁵ *Divan-ı Kebir*, C. VI., s. 303.

erik,⁹⁶ hurma,⁹⁷ turunç,⁹⁸ kavun⁹⁹ ve karpuzdu.¹⁰⁰ Sebzeler ise hıyar,¹⁰¹ havuç,¹⁰² tere,¹⁰³ marul¹⁰⁴ ve turptu.¹⁰⁵ Yiyilen yemişler arasında ceviz, fındık, badem¹⁰⁶ ve leblebi¹⁰⁷ vardı.

Yapılan evler kerpiç,¹⁰⁸ tuğla¹⁰⁹ ve taştan,¹¹⁰ evin kapısı tahtadan ve fildişinden¹¹¹ yapılmıştır. Tavan için ise samanlı çamur kullanılmıştır.¹¹² Yapılan ev oda, koridor,¹¹³ sofa, mutfak,¹¹⁴ mahzen,¹¹⁵ pabuçluk¹¹⁶ ve avlu¹¹⁷ gibi bölümlerden oluşmuştur. Ev içinde kullanılan en önemli eşyaların başında peyke (tahta sedir) gelmektedir.¹¹⁸ Yerlere hasır,¹¹⁹ kilim,¹²⁰ ve halı¹²¹ serilmektedir. Evdeki diğer ev eşyaları ise sandık,¹²² hurç,¹²³ çuval,¹²⁴ mendil, havlu,¹²⁵ yelpaze,¹²⁶ cüzdan,¹²⁷ kilit ve

⁹⁶ *Divan-ı Kebir*, C. V., s. 202.

⁹⁷ *Mektuplar*, s. 194.

⁹⁸ *Mesnevi*, s. 623.

⁹⁹ *Divan-ı Kebir*, C. II., s. 408.

¹⁰⁰ *Divan-ı Kebir*, C. VII., s. 10.

¹⁰¹ *Divan-ı Kebir*, C. III., s. 189.

¹⁰² *Mesnevi*, s. 675.

¹⁰³ *Mesnevi*, s. 130.

¹⁰⁴ *Mektuplar*, s. 35.

¹⁰⁵ *Mesnevi*, s. 639.

¹⁰⁶ *Mesnevi*, s. 346.

¹⁰⁷ *Divan-ı Kebir*, C. III., s. 25.

¹⁰⁸ *Divan-ı Kebir*, C. II., s. 92.

¹⁰⁹ *Mektuplar*, s. 161.

¹¹⁰ *Mesnevi*, s. 395.

¹¹¹ *Mesnevi*, s. 469.

¹¹² *Mesnevi*, s. 236.

¹¹³ *Fihi Ma-Fih*, s. 120.

¹¹⁴ Erdoğan, *Mevlana'ya Göre Türkiye Selçuklularında Sosyo-Kültürel Hayat*, s. 79.

¹¹⁵ *Mesnevi*, s. 435.

¹¹⁶ *Mektuplar*, s. 41.

¹¹⁷ *Mesnevi*, s. 276.

¹¹⁸ *Rubailer*, s. 120.

¹¹⁹ *Divan-ı Kebir*, C. V., s. 319.

¹²⁰ *Mektuplar*, s. 217.

¹²¹ *Divan-ı Kebir*, C. V., s. 128.

¹²² *Divan-ı Kebir*, C. V., s. 349.

¹²³ *Divan-ı Kebir*, C.V., s. 393.

¹²⁴ *Divan-ı Kebir*, C. II., s. 174.

¹²⁵ *Divan-ı Kebir*, C. III., s. 253.

¹²⁶ *Mesnevi*, s. 342.

¹²⁷ *Fihi Ma-Fih*, s. 11.

anahtardır.¹²⁸ Mutfaktaki eşyalara baktığımızda tencere,¹²⁹ kazan,¹³⁰ çömlek,¹³¹ tabak,¹³² kâse¹³³ yemek yapımında kullanılan eşyalardı. Sıvı malzemeler küp,¹³⁴ şişe,¹³⁵ su taşınan kırbalara¹³⁶ koyulmaktaydı. Bardak,¹³⁷ kupa¹³⁸ ve kadeh¹³⁹ diğer eşyalardı. Bunların yanı sıra mutfakta bıçak,¹⁴⁰ kasap satırı,¹⁴¹ kepçe,¹⁴² elek,¹⁴³ sofrası bezi,¹⁴⁴ kova¹⁴⁵ ve leğen¹⁴⁶ vardı.

Isınmak ve yemek yapmak için tandır ve ocak yakılır, yakmak için odun, kömür, tezek, talaş kullanılır, aydınlatma içinse kandil, mum, meşale ve fener kullanılırdı.¹⁴⁷ İnsanlar temizlenmek için hamama gider ve orasını ısıtmak için tezek yakardı.¹⁴⁸ Hamama giderken de tas, havlu, kil¹⁴⁹ ve tarak¹⁵⁰ götürülürdü. Temizlenmek için sabun,¹⁵¹ diş temizliği için misvak,¹⁵² çamaşırlar için dere kıyısındaki su¹⁵³ kullanılmakta olup, vücut temizliği içinse hamam otu veya ustura kullanılırdı.¹⁵⁴

¹²⁸ *Rubailer*, s. 105.

¹²⁹ *Mesnevi*, s. 898.

¹³⁰ *Divan-ı Kebir*, C. V., s. 353.

¹³¹ *Mesnevi*, s. 627.

¹³² *Divan-ı Kebir*, C. V., s. 240.

¹³³ *Divan-ı Kebir*, C. IV., s. 64.

¹³⁴ *Mesnevi*, s. 108.

¹³⁵ *Divan-ı Kebir*, C. III., s. 297.

¹³⁶ *Mesnevi*, s. 403.

¹³⁷ *Mecâlis-i Seba*, s.103.

¹³⁸ *Divan-ı Kebir*, C. III., s. 338.

¹³⁹ *Divan-ı Kebir*, C. IV., s. 158.

¹⁴⁰ *Fihi Ma-Fih*, s. 12.

¹⁴¹ *Mesnevi*, s. 874.

¹⁴² *Rubailer*, s. 102.

¹⁴³ *Mesnevi*, s. 755.

¹⁴⁴ *Mesnevi*, s. 778.

¹⁴⁵ *Divan-ı Kebir*, C. III., s. 159.

¹⁴⁶ *Mesnevi*, s. 82.

¹⁴⁷ Erdoğan, *Mevlana'ya Göre Türkiye Selçuklularında Sosyo-Kültürel Hayat*, s. 81-83.

¹⁴⁸ *Mesnevi*, s. 470.

¹⁴⁹ *Mesnevi*, s.400.

¹⁵⁰ *Divan-ı Kebir*, C. IV., s. 21.

¹⁵¹ *Mesnevi*, s. 135.

¹⁵² Erdoğan, *Mevlana'ya Göre Türkiye Selçuklularında Sosyo-Kültürel Hayat*, s. 84.

¹⁵³ *Divan-ı Kebir*, C. VI., s. 133.

¹⁵⁴ *Mesnevi*, s. 704.

Sonuç

Yaşadığı döneme dini, tasavvufi, ilmi açıdan damga vuran Mevlânâ Celaleddin-i Rumi Kur'an ve sünneti ön plan da tutarak devrinin yaşayan en önemli insanlarından biri olmuştur. Döneme o kadar etki yapmıştır ki asırlar boyunca konuşulmuş ve günümüz dünyasında bile yaşantısı ve eserleriyle halen konuşulmakta olup üzerine çalışmalar yapılmaktadır. Daha çok dini açıdan eserler kaleme almış ve bu eserlerinde çok anlamlı ve ders verici nitelikte çalışmalar ortaya koymuş olan Mevlânâ ile ilgili günümüzde birçok çalışma yapılmış olup bizde bu eserlerde yer alan dini bilgilerin yanı sıra Anadolu kültüründe günlük yaşam ile ilgili bilgileri ortaya çıkarıp farklı bir açıdan bakmaya çalıştık.

Toplumun her kesimine hitap eden bir anlayış içinde olan Hz. Mevlânâ verdiği eserlerle de geçmiş ve günümüz ile ilgili bağlantıyı kuracak eserlere imza atmıştır. Bizlerde bu eserlerden faydalanarak dini ve ilmi açıdan çok önemli bilgileri öğrenmenin yanı sıra dönemin yaşantısı, sosyal ve kültür yapısı, günlük yaşamı, hayat tarzı, adet ve geleneklerin neler olduğu hakkında bilgi edinebiliriz. Araştırma konusu bizlere ne kattı diyecek olursak zaman geçse de Anadolu kültürünün izleri etkisini koruyarak günümüze kadar kuşaktan kuşağa aktarılmıştır. O dönemde Anadolu'daki günlük yaşam izlerinin günümüzde de devam ettiğini görmekteyiz. Yani Anadolu kültürünün izleri asırlardır yok olmadan devam etmiş ve bu durum Mevlânâ'nın eserlerinde de görülmüş olup günümüze de etki etmiştir.

Bibliyografya

- Aydın, Mehmet, "Hz. Mevlânâ'nın Yaşadığı Devrin Sosyal Yapısı," 2. *Milli Mevlânâ Kongresi*, Selçuk Üniversitesi Yayınları, Konya 1985, s. 281-286.
- Cengiz, Samet, "Mevlevi Kaynaklarında Eğitim, Ordu, Adli Teşkilat ve İktisadi Durum Üzerine Bir Değerlendirme", *Anadolu Mecmuası MTÜ Tarih ve Kültür Araştırmaları Dergisi*, Ağustos, Malatya 2022, s. 63.

Anadolu Mecmuası
2/III, Nisan 2023, s.47-57.

- Cengiz, Samet, *Mevlevî Kaynaklarında Türk Algısı*, ADYÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Adıyaman, 2018.
- Erdoğan, Elif, *Mevlana'ya Göre Türkiye Selçuklularında Sosyo-Kültürel Hayat*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2014.
- Mevlânâ Celâleddîn, *Divan-ı Kebir*, (çev. Abdülbaki Gölpınarlı), Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1992.
- Mevlânâ Celâleddîn, *Fihi Ma-Fih*, (çev. Abdülbaki Gölpınarlı), İnkılap Yayınevi, İstanbul 2014.
- Mevlânâ Celâleddîn, *Mecâlis-i Seba*, (çev. Abdülbaki Gölpınarlı), İnkılap Yayınevi, İstanbul 2010.
- Mevlânâ Celâleddîn, *Mektuplar*, (çev. Abdülbaki Gölpınarlı), İnkılap Yayınevi, İstanbul 1999.
- Mevlânâ Celâleddîn, *Mesnevi*, (çev. Adnan Karaismailoğlu), Akçağ Yayınları, Ankara 2013.
- Mevlânâ Celâleddîn, *Rubailer*, (çev. Abdülbaki Gölpınarlı), İnkılap Kitapevi, İstanbul 2009.
- Özbek, Süleyman, *Türkiye Selçuklularında Kültürel Hayat (Mevlâna'nın Fihi Mâ-fih ve Mesnevi'sine Göre)*, *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 3, S. 1, Afyon 2001.
- Sucu, Ercan, "Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî'nin Anadolu'nun Türkleşme ve İslamlaşma Sürecine Etkisi", *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Çorum 2017.
- Taneri, Aydın, *Mevlânâ Ailesinde Türk Milleti ve Devlet Fikri*, Ocak Yayınları, İstanbul 1997.